

De kleurendief

LYDIA VERBEECK

De vegen op het gezicht van de onbekende man leken gedroogde tranen van bloed. Meekrap was het, uitgesmeerd met de vingers, een rood kleurpoeder dat Michael Van Es goed bekend was. Als kleurmeester werkte hij er vaak mee.

‘Ik verwachtte je’, zei de meekrapman. ‘Je hebt wel je tijd genomen.’

‘Ken ik u?’ vroeg Van Es verbijsterd. Hij zocht in zijn herinnering. ‘U vergist zich.’

De meekrapman maaide hem onderuit. Voor Van Es door had wat hem overkwam, was hij al vastgebonden en werd het touw gefixeerd aan zware vijfduimers die de meekrapman in de houten vloer hamerde.

‘Ik zou ze in je handen kunnen nagelen. Maar dat doe ik niet. Eigenlijk ben ik te goed voor deze wereld.’

Hij grinnikte alsof hij een goede grap had verteld.

‘Ik ben even weg. Van hem zul je geen last hebben’, zei hij met een hoofdknik naar de gestalte die roerloos een eindje verder lag. ‘Hij beweegt niet, klaagt niet, zeurt niet. Wat wil je nog meer?’

Waarop hij verdween door het trapgat in de houten vloer.

Van Es wachtte tot hij hem niet meer hoorde vooraleer hij probeerde zich te bevrijden. Maar wat hij ook deed, het lukte van geen kanten. Hij staakte zijn pogingen. Hij haalde diep adem.

Rustig, dacht hij, rustig. Vooral kalm blijven. Nadenken. Ik moet de reden voor deze aanval. Wie is die vent? Probeer hem te bepraten. Is er wel een reden? Hij lijkt wel gek. Daar wijzen die

vegen meekrap toch op? En als er een reden is: wat heb ik gedaan om dit te verdienen?

Er schoot hem geen enkele noemenswaardige misstap te binnen.

Hij had wel een woelige periode achter de rug. Die was begonnen op de avond dat hij door een gemaskerde man werd overvallen. Het had slecht kunnen aflopen, maar gelukkig was de nachtwacht op het juiste moment in de straat verschenen.

Waar de overvaller op uit was geweest, was hem toen een raadsel. Als hij nu nog rijkelijk gekleed had rondgelopen, of als er een gouden ketting van een zakhorloge op zijn borst had gebungeld. Ja dan. Het enige voorwerp van waarde droeg hij echter onzichtbaar in een brede linnen riem onder zijn kleding. Het was bovendien alleen waardevol voor hemzelf.

Dat dacht hij toen.

Intussen wist hij wel beter.

Hij vroeg zich af of de gemaskerde overvaller en de meekrapman een en dezelfde persoon waren. Ze leken op elkaar: allebei groot, breedgeschouderd en sterk. Dus het kon. Het stelde hem niet gerust. Deze man was gevaarlijk. Dat bewees de dode die niet ver van hem vandaan lag.

‘Hé! Maak mij los! Nu!’ schreeuwde hij.

TWEE WEKEN EERDER

1.

Michael Van Es had plannen met Jan-Frederik Simoens. Tot zijn verrassing had zijn dochter Clara die ook.

Hij had zijn best gedaan om niet breeduit te glimlachen, maar streng en terughoudend te reageren zoals het een vader betaamt die over de eer van zijn enige dochter waakt.

Sofia had haar de les gelezen omdat ze al enkele malen met de jongeman was gaan wandelen zonder dat zij, haar moeder, ervan wist. Hopelijk was het bij wandelen gebleven? Waarop Clara hevig was beginnen blozen, wat er dus op wees dat er meer was gebeurd en dat het al een tijdje aan de gang was. Daarop hadden ze samen hun dochter streng de levieten gelezen. Ten slotte was het erop uitgedraaid dat Sofia ervoor was gewonnen de jongeman een kans te geven.

‘Nodig hem eens uit. Zondagmiddag?’

Toen was voor het eerst de gedachte bij Michael Van Es opgekomen dat Clara dan wel niet het juiste geslacht had om hem op te volgen, maar dat ze hem wel een geschikte schoonzoon kon bezorgen om dat probleem op te lossen, iemand als Jan-Frederik, van wie hij zelf al had gedacht dat hij het in zich had.

Vandaag had hij hem voor de eerste keer een beits laten samenstellen. Van de degelijkheid van de beits hing het af of stoffen

na het verven kleurvast waren. Dat was goed verlopen. Van Es had niet minder verwacht.

Het plan was Jan-Frederik stelselmatig meer verantwoordelijkheden toe te schuiven en ten slotte in te wijden in de geheimen van de kleurbereidingen. Dat was echter pas aan de orde als hij honderd procent zeker was van de kwaliteiten van de jongeman. Kwaliteiten als kleurmeester.

En als schoonzoon?

Maar hij kon beter niet op de zaken vooruitlopen. Bovendien was het voor vandaag genoeg geweest. Hij werd op een bespreking verwacht.

Het onderwerp van deze bedenkingen staarde Van Es na terwijl die naar de uitgang liep. De jongeman was ten prooi aan verwarring. Aan de ene kant was er het respect dat hij voelde voor zijn meerdere, dankbaarheid ook omdat hij in alles gewaar werd dat de man hem goedgezind was. Aan de andere kant werd hij overmand door liefde voor Clara, de enige dochter van diezelfde meerdere.

Als hij nog maar aan Clara dacht, begon zijn hart al sneller te slaan. Hij kon zich echter niet voorstellen dat hij als huwelijkskandidaat in aanmerking kon komen. Een vrijerij zonder toekomstperspectief was voor hem uitgesloten. Daarvoor achtte hij Clara te hoog. Bovendien zou hij de woede van Van Es over zich heen krijgen. In zijn verbeelding zag hij zich al in een verfbad worden gegooid of het bedrijf worden uitgeschopt.

Er was nog iets dat aanvankelijk geen rol leek te spelen, maar nu loodzwaar op hem woog. In het begin ging hij gewoon met een knap Liers meisje wandelen. Maar toen hij wist wie dat meisje precies was en ze bovendien heftige gevoelens in hem losmaakte, werd zijn oproeping voor de loting, lichting 1810, een dreigende hakbijl boven hun prille omgang.

Als hij werd ingeloot, verdween hij voor enkele jaren in het leger. Waarschijnlijk zelfs voor altijd: hij zou het allicht niet overleven. Iedereen kende de verhalen over de verschrikkingen op de slagvelden die Bonaparte aaneenreeg tot een bloedige ketting. Dat kon hij Clara niet aandoen. In dat geval moest hij onmiddellijk hun omgang verbreken. Het zou even pijnlijk worden als een gezonde tand uitrukken. Waarom kon het leven niet simpel zijn?

Michael Van Es liep door de blauwververij, doorkruiste de grote ververij, waar in alle andere kleuren werd geverfd, en passeerde de droogkamer richting uitgang. Hij riep naar zijn helper Johannes Wijting dat hij de boel in de gaten moest houden zolang hijzelf weg was.

Wijting was een grote, breedgeschouderde man, die de arbeiders alleen al door zijn imposante gestalte gemakkelijk in de hand kon houden. Beter dan hij het zelf kon, wist Michael Van Es. Hij was eerder klein voor een man en had wat overgewicht. Niet dat hij dik was, eerder gedrongen. Omdat hij nooit heftig uitviel, maar altijd bedachtzaam reageerde, dachten sommigen dat ze hem makkelijk om de tuin konden leiden. Wie dat al had geprobeerd, wist echter dat het niet waar was. Als het nodig was, trad hij hard op.

Johannes Wijting hield zich vast aan gebruiken en regels alsof die in steen gebeiteld stonden. Daarom en om Wijtings gebrek aan verbeeldingskracht had Van Es zijn helper nog nooit als zijn opvolger beschouwd.

In het passeren hoorde hij de geluiden uit de drukkerij, constateerde dat het er normaal klonk en liep er voorbij zonder er poolshoogte te nemen zoals hij gewoonlijk om deze tijd deed.

Hij bereikte de binnenplaats van het Hof van Santhoven, hartje Lier, waar de ververij en de drukkerij van de katoenindustrie De Heyder waren ondergebracht. Daar bleef hij staan en dronk de

hemelsblauwe lucht in. Begin maart was het, maar de natuur deed alsof het al volop lente was. In zijn verbeelding zag hij stoffen die dit benaderden: azuurblauw, bedrukt met zonnige motieven.

Waarschijnlijk had Michael Van Es een kleurrijkere kijk op de wereld dan andere mensen. Beroepsmisvorming. Kleurmeester was hij, net als zijn vader voor hem: Heinrich von Esche, vorige eeuw uit Saksen gevlucht toen wapengekletter er het land bloedrood kleurde.

Nu, jaren later, kon Heinrich door een ongeluk in de ververij geen indigo meer onderscheiden van violet, of geen oker van cadmiumgeel, amper nog wit van zwart. Daardoor was hij nog lastiger geworden dan hij altijd al was. De oude man was als een steenpuist op je billen: vervelend, zeurderig pijnlijk en niet weg te krijgen.

Michael liep door een poort, kwam op de Vismarkt aan de Kleine Nete en bleef even staan net voor de Brouwersvliet, die er uit de rivier ontsprong, een andere vliet dwarste, tussen de huizen aan de overkant verdween, een ommetje maakte en wat verderop weer tevoorschijn kwam alsof ze zich had bedacht en weer de veiligheid van de Kleine Nete opzocht.

Hij keek hoe een rivierschip werd gelost. De lading bestond uit brandhout. Hij had liever gezien dat het de meekrap was waarop hij al dagen wachtte. De aanvoer van de rode kleurstof uit hun eigen meestof in Oorderen, ten noorden van Antwerpen, verliep altijd vlot, behalve deze keer, nu liet het schip op zich wachten. Maar misschien arriveerde het nog in de loop van de dag of desnoods morgen. Dat hoopte hij dan maar.

Het brandhout werd op karren geladen die er klaarstonden. Hij knikte naar een voerder, een oud-buurman van hem. Er werd over en weer geroepen dat het uitzonderlijk warm was voor de tijd van het jaar, maar dat het niet kon blijven duren.

‘Evengoed ligt er morgen sneeuw.’

Terwijl hij daar stond, kleurde het water van de rivier blauw.

Vanuit een wolk dicht bij het gebouw waar de mond van de loospijp zat, slierde het uit: net grijpvingers van een blauw monster dat in het slik op de bodem van de rivier zat. Andere keren was de wolk geel, of groen, of rood, afhankelijk van het verfbad dat binnen werd geledigd.

Hij liep weg van het Hof van Santhoven, sloeg af naar rechts en voor de brug over de Kleine Nete naar links. Hij was op weg naar de katoenspinnerij.

Achter hem klonken snelle voetstappen. Hij keek gealarmeerd over zijn schouder. Zijn hand verdween in de zak van zijn vest. Sinds hij enkele avonden geleden bijna was overvallen, had hij er een boksijzer zitten.

Tot zijn opluchting zag hij dat het Willem Probs was, de voorman van de wevers, en van kindsbeen zijn vriend. Wijlen vader Probs was net als Heinrich uit Saksen afkomstig. Willem was even oud als Michael, achtenveertig, maar hij zag er jonger uit, alsof hij iets van jeugdige zorgeloosheid had bewaard. Nochtans was hij van hen beiden de grootste piekeraar.

‘Je deed zo schichtig’, merkte Willem op.

Michael vertelde over de overval.

‘Waar was hij op uit?’

‘Ik zou het niet weten. Ik heb geen geld bij me. En het kleurenboek lijkt me onwaarschijnlijk. Je weet dat ik het altijd bij mij draag. Tot nu toe toch. Ik overweeg het voortaan thuis te laten.’

‘Het is ook wat gek dat altijd mee te dragen’, vond zijn vriend, die over iets anders begon: ‘Ben je ook gevraagd te komen?’

‘Alle meesterknechten.’

‘Dat belooft niet veel goeds’, zuchtte Willem. ‘Nee, dat betekent ellende. Je zult het wel zien.’

Alsof Michael zich daar niet bewust van was. De laatste tijd braken er in de spinnerij om de haverklap relletjes uit. En onrust

was besmettelijk als cholera. Voor je het wist was heel het bedrijf aangetast. Ook de ververij. Of de drukkerij. Zijn terrein. Tot nu was het er rustig. Hij wilde het graag zo houden.

Wie dadelijk de vergadering ging leiden, was een rechtstreekse indicatie van het belang ervan. Het kon directeur Provoost zijn of zijn assistent Ten Sande.

‘Of meneer De Heyder zelf?’ opperde Willem.

‘Ik heb de grote baas nog maar twee keer gezien’, zei Michael.

‘Ze zeggen dat hij steenrijk is.’

‘Ze zeggen zoveel.’

Hij keek naar zijn vriend. Willem had een heilig ontzag voor rijkdom en voor mensen die in het geld zwommen. Het was alsof hij vond dat die alleen daardoor al beter waren dan gewone stervelingen. Dat was, voor zover Michael zijn vriend kende, de enige karaktereigenschap waarbij hij zijn bedenkingen had. Maar gelukkig was er niet vaak reden om het daarover te hebben.

Intussen staken ze al de brug over de Kleine Nete over. Ze waren nu in de Nieuwe Kluizestraat, die uitgaaf op de Kluizekerk. Daarachter was sinds een jaar de spinnerij gevestigd in het voormalige Sionsklooster.

Onbewust gingen ze sneller lopen. Ze wilden niet te laat komen. Ze passeerden nog twee bruggen, die over de Kerkhofmolenloop en die over de Grote Nete. Ze liepen langs de kerk en wat verder een poort door, de Koepoort, waarlangs vroeger de nonnen hun vee van de beemden naar de stallingen dreven.

Voor de meesterknechten had Peter-Jan De Heyder op het voorplein woningen laten bouwen. Michael had er een van kunnen bemachtigen. Het moesten er vijftien worden, maar ze waren nog niet allemaal klaar. Willem Probs moest nog wachten op zijn nieuwe woning. In de winter hadden de bouwwerken stilgelegen. Hij hoopte dat de metselaars snel weer aan het werk gingen. Tot

nu was dat niet het geval. Hij vreesde dat het bouwplan op de lange baan werd geschoven of niet verder werd uitgevoerd.

‘En? Valt het er mee?’

‘Het is een huis als een ander’, antwoordde Michael.

Hij was goed in relativeren.

2.

Het hoofd van de oude vrouw in het bed bij het keukenraam werd ondersteund door drie kussens, net hoog genoeg om een blik naar buiten te kunnen werpen.

Op de binnenplaats zag ze haar man Heinrich leunend op zijn stok staan in de doorgang tussen het kolenhok en de latrine.

Heinrich was blind, maar aan zijn oren mankeerde niks. Hij hoorde snelle passen die ofwel naar het kantoor liepen ofwel naar de spinnerij, waar de nieuwste machines, de halfautomatische *mule jennies*, luid klikklakkend garen produceerden. Zijn geofende gehoor maakte onderscheid tussen het uitlopen van de wagens onder aandrijving en het manueel terugduwen ervan door de spinners. Hij hoorde hoeven van paarden die karren trokken of de reusachtige rosmolen aandreven die de machines aanstuurde.

Dat zijn zoon en Willem Probs op dat ogenblik het plein overstaken en in het kantoor verdwenen, kreeg hij niet mee. Hun voetstappen klonken als al die andere. Ze hadden hem allebei opgemerkt, maar niet gegroet. Michael en zijn vader, dat ging maar stroef en Willem Probs was door Heinrich ooit eens zodanig geschoffeerd dat het sindsdien nooit meer goed was gekomen.

Heinrich vond Willem ‘een laffe hond en een lijkenpikker’, omdat hij in een vechtpartij tussen wevers en Willems vader, toen

meesterknecht, niet was tussengekomen, maar zich uit de voeten had gemaakt. Zijn vader was toen ongelukkig gevallen. Waarop Willem meesterknecht van de wevers was geworden.

De oude vrouw zag haar echtgenoot uit haar gezichtsveld verdwijnen. Hoewel hij ouder was dan zij, liep hij nog rond en was zij al maanden aan dit ziekbed gekluisterd. Ze maakte zich geen illusies. Binnen afzienbare tijd werd het haar doodsbed.

Wat haar van binnenuit langzaam opvat, had zich vandaag tot nu tamelijk koest gehouden. Nu roerde het zich plots heviger dan ooit. Ze verkrampte en kreunde.

‘Moeder Maaïke, drink ’ns.’

Sofia bood haar een glas met een waterige inhoud aan. De oude vrouw dronk gulzig. De kalmerende druppels laudanum, een opiumtinctuur, die haar schoondochter erin had laten vallen, stilden de pijn. Voor zover dat mogelijk was. Het maakte haar ook snel suf. En dat terwijl ze net helder zou moeten zijn om een knoop door te hakken. Of deed ze dat beter niet? Dat eeuwige getwijfel ook.

Sofia was vijfenveertig, maar zag er ondanks de zilveren draden die door haar donkere haren liepen jonger uit. Ze was misschien een tikkeltje te gezet, maar dat zorgde ervoor dat ze nog weinig rimpels had. Dat ze goedlachs was, hielp ook.

Ze zou niet akkoord gegaan zijn met de relativiserende uitspraak van haar echtgenoot. Zij vond de woning, die ze net voor de winter hadden betrokken, helemaal geen huis als een ander. Na het vorige, krappe, vochtige, donkere en afgeleefde huis dat ze voor veel te veel geld huurden, was ze er dolblij mee.

Beneden waren er een gang, een voorkamer en een tussenkamer, die door openslaande deuren gescheiden was van de keuken over de hele breedte van het huis. Op de verdieping waren er twee slaapkamers met daarboven een zolder.

Het bed van moeder Maaïke stond in de keuken opgesteld,

omdat ze voortdurend in de gaten moest worden gehouden. Vader Heinrich sliep in de voorkamer. Haar schoonouders hadden niet het eeuwige leven, dat was maar een tijdelijke toestand.

Moeder Maaïke zou ze missen, maar Heinrich niet. Hij haalde bij haar met zijn eeuwige gevit het bloed onder de nagels vandaan. Michael negeerde hem ostentatief, wat de zorg voor de oude man nog meer op haar schouders legde. Ze kon maar niet begrijpen waarom Maaïke en Heinrich ooit waren getrouwd. Neen, dan had zij het met Michael beter getroffen. Ze hoopte dat voor Clara evenveel geluk was weggelegd. Was die Jan-Frederik een geschikte huwelijkskandidaat? Of was dit een voorbarige vraag? Clara was nog zo jong. Net zeventien.

Ze had aan de reactie van haar echtgenoot gemerkt dat hij de jongeman kende. Vanavond moest ze maar eens vragen hoe dat precies zat. Gisteren was het er niet van gekomen. Zelf had ze tijdens het boodschappen doen links en rechts de naam van Jan-Frederik laten vallen. Zo was ze te weten gekomen dat hij de zoon was van Armand Simoens, de herbergier van Het Caetspel, een drankgelegenheid even buiten de stad.

Clara kwam binnen. Ze had het wasgoed van de gemeenschappelijke drooglijnen gehaald. Haar blauwe ogen straalden in een fijn gezicht dat werd omkranst door golvende bruine haren. Sofia vond dat haar dochter er best mocht wezen, maar dat zou ze haar nooit zeggen. Meisjes die van zichzelf vonden dat ze schoonheden waren, werden meestal onuitstaanbaar. Een goed karakter was oneindig meer waard dan uiterlijke schoonheid.

Clara zette de mand op een stoel en begon het wasgoed op te plooien. Ze hielp haar moeder in het huishouden. Met de zorg voor haar schoonouders was Sofia daar niet rouwig om, maar ze wist dat dit niet lang meer zou blijven duren. Clara had het er vaak over dat ze als kindermisje of misschien zelfs als gouvernante aan de slag wilde.

Het meisje was in gedachten ver weg. Haar mond plooide zich tot een glimlach en haar ogen blonken nog meer dan anders. Het ontging Sofia niet. Mijn dochter is verliefd, dacht ze.

Moeder Maaïke, die even was ingedut, werd onrustig. Ze draaide haar hoofd links en rechts alsof ze iets zocht, mompelde een naam en herhaalde die wat luider.

‘Simonne.’

Clara schrok op uit haar gepeins en vroeg verbaasd: ‘Welke Simonne?’

‘Ik denk dat ze het over je tante heeft’, zei Sofia. ‘Je oudtante om precies te zijn. Ze is een zus van moeder Maaïke.’

Dat was het eerste wat Clara hierover hoorde. Voor zover ze wist hadden ze helemaal geen familieleden meer, naast vader Heinrich en moeder Maaïke dan.

‘Ze was een non. Hier. In het Sionsklooster. Jij herinnert je haar niet. Je hebt haar slechts eenmaal gezien. Je was nog een kind toen de kloosterlingen werden verdreven en de kloosters werden aangeslagen en openbaar verkocht.’

Clara was vijf toen de Franse republikeinen schreeuwend over broederlijkheid, vrijheid en gelijkheid de leefwereld van de mensen brutaal overhoop haalden.

‘Waar is ze naartoe gegaan?’

‘We hebben haar uit het oog verloren. Het was in de tijd van de republikeinen niet goed nonnen in de familie te hebben.’

‘Dat was toen. Nu is het toch anders?’

Sofia was daar nog niet zo zeker van. De tijden waren nog steeds onzeker. In een vingerknip kon de huidige betrekkelijke rust aan scherven liggen.

Clara wendde zich tot moeder Maaïke. Ze wou meer weten over die tante. Maar de oude vrouw sliep.

Vroeger kende Heinrich alles van kleuren, nu van geluiden. Er waren gepiep, geknars, geschuifel, getik, geratel, gehol, gesleep en noem maar op. Al die geluiden veranderden dan ook nog eens naargelang ze harder of net zachter klonken, ingehouden of voluptueus, teder of driftig.

‘Tonen hebben hun eigen klankkleur’, had de orgelist van de Kluizekerk hem eens uitgelegd.

Dat had hem verheugd. Zijn wereld hoefde dus niet zwart te zijn omdat zijn ogen het lieten afweten. Nu hoorde hij kleuren. Hij deed de hele dag niks anders dan zijn wereld verven door gespannen te luisteren. Hij hoorde geel in alle toonaarden, blauw van ultramarijn tot azuur, rood van magenta tot karmozijn. Dissonanten pikte hij meteen op.

Eerst had hij meer personen dan anders het voorplein over horen lopen en in het gebouw met het kantoor horen verdwijnen. Het waren regelmatige stappen, saai bruin tot wat vinniger oranje, die de groenige achtergrond van het geknars door de rosmolen niet verstoorden. Toch was Heinrich het voorplein opgelopen, want er was iets wat er niet thuishoorde, maar hij kon het niet duiden.

Hij gebruikte zijn stok niet alleen om op te steunen maar ook om als hij twijfelde voor zich uit te tasten. Dat deed hij hier niet vaak, omdat hij de omgeving kende. Wat moest hij anders met zijn vrije tijd aanvangen dan rondhangen op het bedrijf? Omdat de ververij verder in de stad was gelegen, beperkte hij zich tegenwoordig tot de spinnerij, die op een paar passen afstand binnen zijn bereik lag en nu dus voor hem geen geheimen meer had.

Plots wist hij het. Het geknars van de rosmolen was opgehouden waardoor de machines tot stilstand waren gekomen. Het kleurplaatje van de omgeving verbleekte zienderogen. Hij hoorde opgewonden stemmen in de spinnerij, vooral twee kwamen er alarmerend bovenuit als vuurrode, hoog oplaaierende vlammen. Ze

spraken met een vreemde tongval. Opruiende taal was het en... Gents. Die tongval herkende hij omdat hij een tijdje in Gent had verbleven voor hij in Lier was terechtgekomen.

Heinrich vloekte en stevende vastbesloten op de spinnerij af.

‘Hé! Wat is dat daar? Gentenaars moeten we hier niet!’ brulde hij schermend met zijn stok. ‘Weg! Maak dat je wegkomt! Gespuis!’

Hij hoorde honend gelach en hollende voetstappen. Hij draaide zich in de richting ervan, liep ze schreeuwend achterna alsof hij nog jong was en nog het zicht in zijn ogen had. Ver kwam hij niet. Zijn voeten haakten achter een obstakel en hij viel. Zijn hoofd en borstkas knalden op een stenen rand. Zijn adem werd uit zijn lijf geperst.

De voetstappen stopten even, hernamen hun ritme en verdwenen.

Heinrich slaagde erin te gaan zitten. Zijn hoofd bonsde. Hij voelde warm bloed op zijn voorhoofd, maar vooral zijn borst deed pijn. Door heel oppervlakkig te ademen probeerde hij de pijn onder controle te krijgen.

Hij tastte om zich heen, voelde stenen treden. Achter zich hoorde hij flarden van stemmen uit de spinnerij komen. Plots wist hij waar hij was. Hij zat bij het opstapje dat naar het kantoor leidde.

3.

‘Vive l’empereur’, riep burgemeester Cresta met luide stem.

Hij keek de aanwezigen rond de tafel tersluiks aan en zag en hoorde hoe ze met meer of minder enthousiasme zijn kreet herhaalden. De vergadering was op het laatste nippertje aangekondigd, wat enige wrevel had veroorzaakt, want eigenlijk hadden ze allemaal andere dingen te doen.

Toen de enige krant die nog mocht verschijnen in hun departement berichtte dat Napoleon Bonaparte van Joséphine de Beauharnais was gescheiden, wist iedereen wat het vervolg zou zijn: de aankondiging van een nieuw huwelijk van hun keizer. Dat was intussen met een officieel schrijven van Charles Cochon, de prefect van het departement der Twee Neten, waartoe Lier behoorde, gebeurd. Het was behalve een kennisgeving een niet mis te verstaan bevel om het huwelijk in hun stad te vieren zoals het in heel het napoleontische rijk zou worden gevierd. Ze waren rijkelijk laat met de voorbereidingen.

‘Wie is de gelukkige?’ vroeg iemand.

Het gezelschap, dat bestond uit de burgemeester en de zeven gemeenteofficiëren die samen het *corps municipale* vormden, bevond zich op de bovenste verdieping van het stadhuis in de zaal boven de raadzaal.

‘Hare hoogheid Marie-Louise van Oostenrijk’, antwoordde Cresta.

Iedereen wist waarom Bonaparte zijn Joséphine had opzijgeschoven. Ze kon hem geen zoon schenken. Hopelijk voor deze prinses kon zij dat wel.

‘We doen het gebruikelijke: klokgelui, saluutschoten, een aankondiging vanaf het pui, een muziekkapel die een rondgang maakt door de stad’, kondigde hij aan.

‘Geen Te Deum in de Grote Kerk?’

‘Nee’, antwoordde Cresta aarzelend.

Bonaparte had sinds hij zichzelf tot keizer had gekroond, de plooiën met de katholieke kerk gladgestreken. De kerken waren heropend en sommige die door de republikeinen tot Tempel der Rede waren omgebouwd, waren terug gewijd. Priesters waren teruggekeerd uit ballingschap of vrijgelaten. De zondag was weer een rustdag waarin klokgelui de bevolking naar de kerk riep. Ook

was de gregoriaanse kalender weer ingevoerd. Na de woelige antiklerikale beginjaren van de republiek leek dat heel wat, maar eigenlijk was het niet meer dan een gebaar. Napoleon had vorig jaar de pauselijke gebieden ingelijfd. Zijn houding tegenover de kerk kon plots weer verharden of integendeel versoepelen. Wie zou het zeggen? Voorzichtigheid was dus geboden zolang het de twee kanten op kon.

Iemand moest de viering organiseren. Cresta duidde *commissaire* Smits aan. De aangesprokene, een gezette, kale man, onderdrukte een zucht. Waarom ik, vroeg hij zich af. Hij vervloekte de burgemeester, want hij was niet echt goed in organiseren. Hardop zei hij dat hij ervoor zou zorgen dat het in orde kwam.

‘Daar vertrouw ik op’, zei Cresta. Zijn toon verraadde dat het hem al geen zier meer interesseerde. ‘Dan kunnen we deze vergadering besluiten. U bent allemaal bedankt voor uw komst.’

Hij maakte aanstalten om uit zijn armstoel op te staan, toen een stem hem tegenhield:

‘Nu we hier toch zijn... Als ik mag, *monsieur le maire*?’

Cresta fronste de wenkbrauwen. Hij keek de spelbreker geërgerd aan en verhief zijn stem:

‘Zeg niet dat het alweer over de gasthuiszusters gaat, *commissaire* Monnaert.’ De man had over dat onderwerp al verscheidene vergaderingen doorgezaagd. ‘Dadelijk leggen de gasthuiszusters hun geloften af. Dat probleem lijkt me van de baan.’

‘Dat is ook zo’, knikte Monnaert.

Hij was een magere lange man met een zeer geprononceerde adamsappel. Als hij zich opwond, danste die zodanig op en neer dat zijn gesprekspartners erdoor werden gebiologeerd en soms de draad van het gesprek kwijtraakten.

‘Waarover gaat het dan wel, Monnaert?’ vroeg Cresta terwijl hij zijn horloge uit zijn borstzakje trok en er een blik op wierp.

‘De klachten van Peter-Jan De Heyder.’

Cresta glimlachte meewarig: ‘Oh dat! Ik heb een schrijven van die arrogante Antwerpse industrieel ontvangen, maar ik vond het niet de moeite waard om hem te antwoorden. Heeft hij u voor zijn kar gespannen?’

‘Het kwam in een gesprek met *monsieur* Provoost, de directeur van het bedrijf, ter sprake.’

Ja ja, dacht Cresta, en wat zit er voor jou in? Hij vertrouwde Monnaert voor geen haar. De man stak overal zijn neus in. Hij vreesde dat Monnaert op de post van burgemeester aasde. Wel, hij zou zich niet goedschiks laten wegmaaïen.

‘De Heyder denkt dat hij het in Lier voor het zeggen heeft omdat hij geld heeft. Hij woont hier niet eens, maar wil hier wel de baas komen spelen. Dat hij zelf de problemen in zijn fabriek oplost. Of voelt die Antwerpenaar zich daar te goed voor?’ sneerde hij.

Het merendeel van de aanwezigen lachte. Cresta niet, hij was nog nooit zo serieus geweest.

‘Zijn fabriek trekt meer en meer crapuul van buiten de stad aan, lui die God noch gebod kennen en onze mannen en vrouwen aanzetten om in zonde te leven. Er lopen tegenwoordig meer bastaardkinderen in onze mooie stad rond dan er geboren zijn uit een fatsoenlijk gehuwd echtpaar. Om over de ongewenste kinderen nog maar niet te spreken. Er zijn meer vondelingen dan ooit. Zowel vaders als moeders lopen elke avond dronken door de straten te zwalpen! De herbergen doen gouden zaken, de arbeiders zuipen hun geld op en klagen dan dat ze geen eten kunnen kopen of fatsoenlijk onderdak huren. Ze kruipen bijeen in woningen die wij nog niet als kolenhok zouden gebruiken. Totale zedenverwilderung, daar zorgt die mooie De Heyder van u voor.’

‘Het is mijn De Heyder niet’, protesteerde Monnaert. ‘Ik zeg alleen dat het raadzaam is eens naar zijn grieven te luisteren.’

‘Die man heeft mij niets te zeggen. Vergadering gesloten!’

Er klonk geschuifel van stoelen die achteruit werden geschoven. Cresta en de gemeente-officiëren liepen de zaal uit. Monnaert bleef hoofdschuddend achter.

‘Imbécile’, mompelde hij.

In het gasthuis aan de Berlaarsestraat was het vandaag een grote dag. De zorg voor de zieken was wat sneller afgewerkt dan anders. Gelukkig lag er niemand die net nu zijn laatste adem uit wou blazen. Om de beurt ging er iemand kijken om zich dan snel terug te haasten naar het refectorium, de eetzaal, die voor de gelegenheid extra was gepoetst.

Sommige vrouwen waren gekleed in een uniform, lang, wit kleed en een wit kapje, anderen in een zwart habijt met erover een wit, mouwloos pand op borst en rug. Alles werd bijeengehouden door een eenvoudige riem. De moeder-overste onderscheidde zich door haar zwarte kap en witte borstlap. Twee jonge vrouwen, die pas zestien waren, droegen gewone kledij, net als een oudere vrouw die wel zeventig leek.

Er hing een nerveuze sfeer. Al tien jaar rotzooiden ze in het gasthuis maar wat aan. Voor de buitenwereld en het stadsbestuur bestonden ze niet, al waren ze er wel degelijk. De zieken konden dat getuigen. Zelfs gewonde republikeinen hadden zij – de gasthuiszusters die er dus niet waren – verzorgd. De wereld leek wel gek geworden.

Maar nu was aan die toestand een einde gekomen. Een brief van de prefect, waaraan een keizerlijk decreet over de kloosters van de gasthuiszusters was toegevoegd, had hen officieel weer tot leven gewekt. De gasthuiszusters waren de eerste en tot nu toe enige kloosterorde die deze eer te beurt viel.

‘Zeg niet dat we het aan zijn moeder te danken hebben’, snoof een grote, stevige vrouw. ‘Dat is toch een roddel!’

‘Het is het eerste artikel van het decreet. Kloosters met zie-kendienst staan onder de bescherming van madame Laetitia, Na-poleons moeder’, zei de overste.

Ze keek daarbij naar een spichtige klerk, die stijf voor zich uit staarde. Hij had zijn mond enkel open gedaan om te zeggen dat *monsieur le maire* tegen drie uur kwam. Sindsdien stond hij als een soldaat strak in het gelid naast de tafel, een boek met leren kaft onder de arm. Moeder-overste worstelde met de drang om hem met een luid ‘boe’ op te schrikken. Ze glimlachte om het idee.

Er was nog een tweede man, in een priestergewaad. Hij was een afgevaardigde van de bisschop. Hij gedroeg zich volkomen te-gengesteld aan de klerk. Zo zwijgzaam als deze laatste was, zo praatgraag was hij.

Moeder-overste dacht met weemoed aan vroegere tijden toen de aflegging van de geloften, de professie, steevast met feestelijk-heden gepaard ging. Nu was het maar een gebeurtenis in mineur. Toch was het feit dat het weer plaatsvond een grote vooruitgang.

Plots vielen alle gesprekken stil. Sommige midden in een zin. Een zenuwachtige, hevig blozende jonge vrouw kondigde de bur-gemeester aan. Ook zij droeg gewone kleren. Zij bracht het aantal aanwezige jonge novicen op drie.

‘*Monsieur le maire* Cresta.’

Ze was uitgekozen om bij de ingang de burgemeester op te wachten. Daartoe had ze geregeld haar hoofd buiten de deur ge-stoken. De laatste keer had een grijnzende bedelaar zijn smerige hoed onder haar neus gehouden in de hoop een aalmoes te krijgen.

De overste haastte zich tot bij Cresta.

‘Mag ik u iets aanbieden, *monsieur le maire*?’

Ze wees op de versnaperingen die op de tafel klaarstonden.

‘Laat ons maar overgaan tot de orde van de dag, zuster. Mijn tijd is beperkt.’

En ik heb hier verdorie geen zin in, dacht Cresta. Vooruit met de geit dus.

De afgevaardigde van de bisschop liet de lekkernijen niet aan zijn neus voorbijgaan. Hij knikte naar een van de jonge vrouwen en zei:

‘Ik heb wel zin in een van die lekkere gebakjes, mijn kind.’

De klerk wachtte tot de geestelijke was bediend, opende zijn boek en begon met eentonige stem het keizerlijke decreet voor te lezen.

‘*Bon*’, zei Cresta toen dit achter de rug was. ‘We beginnen met de jongsten. Ze moeten minstens zestien zijn en tot eenentwintig jaar een schriftelijke toestemming van een voogd kunnen voorleggen.’

De drie jonge vrouwen traden naar voor en zegden om de beurt hun naam en leeftijd. De overste overhandigde de nodige schriftelijke bewijzen. Cresta overliep ze en knikte dat het in orde was.

‘Dan kunnen zij hun gelofte afleggen. Er is geen gelofte van armoede want elke vrouw behoudt het volle eigendom van haar goederen. Er is wel een gelofte van gehoorzaamheid en ik leg er de nadruk op dat deze geldt voor de gehoorzaamheid aan de burgerlijke overheid.’

‘En natuurlijk ook aan de geestelijke overheid’, zei de afgevaardigde van de bisschop langs zijn neus weg. ‘Er is ook nog de gelofte van kuisheid, burgemeester. Laat ons die vooral niet vergeten.’

Cresta negeerde de opmerking en vervolgde: ‘Voor de jonge novicen onder de 21 jaar geldt de gelofte volgens het decreet slechts voor één jaar.’

Om de beurt beloofden de jonge vrouwen dat ze gehoorzaam gingen zijn. O ja, en ook kuis. Dat sprak vanzelf. Elke keer vulde de klerk hun namen in het boek in. De overste deed hetzelfde met het kloosterregister.

Nu was het de beurt aan de overste zelf en de andere vrouwen boven de eenentwintig jaar. Ze waren van verschillende leeftijden, eentje was er zelfs hoogbejaard. Allen waren ze al het grootste deel van hun leven gasthuiszuster.

‘Uw geloften moeten om de vijf jaar worden hernieuwd, zusters.’

Ook de namen van deze vrouwen werden in de registers opgetekend. Nu was er nog één vrouw over. Ze was al op leeftijd, maar zag er nog kwiek uit.

‘Volgens mij is doorgegeven bent u ondanks uw leeftijd nog slechts novice. Verklaar’, zei Cresta.

‘Ik behoorde tot de religieuzen van het Sionsklooster, *mon-sieur le maire*. Daar verzorgde ik de apotheek en de gezondheid van de zusters. Daarom heb ik bij de afschaffing van Sion hier in het gasthuis mijn diensten aangeboden. Ik vraag u eerbiedig mijn gelofte als gasthuiszuster te mogen afleggen.’

‘Is er enig bezwaar?’ vroeg Cresta aan de overste en aan de afgevaardigde van de bisschop.

Beiden zegden dat er geen bezwaren waren.

‘Het maximale aantal dat is vastgesteld op veertien zusters wordt hiermee niet overschreden?’

De overste verzekerde dat ze nu met twaalf waren, dus het aantal lag nog onder het maximum.

De burgemeester knikte verveeld. Hij richtte zich weer tot de oudere novice.

‘Naam?’

‘Simonne Pitoors, *monsieur le maire*.’

‘Ga uw gang, Simonne Pittoors.’

Nadat ook zij de gelofte had afgelegd en haar gegevens in beide registers waren opgetekend, was het voorbij.

De burgemeester nam haastig afscheid. Volgend jaar kon de

klerk het wel alleen af, dacht hij. Of hij kon er *commissaire* Monnaert mee opzadelen. Dat was pas een goed idee.

De klerk maakte een stijve, lichte buiging naar de overste en vertrok met het boek onder de arm. De afgevaardigde van de bischop bleef zitten. Hij liet zich nog een gebakje serveren.

‘Doe mee, zusters’, zei hij. ‘Zonde om het weg te gooien.’

4.

De directeur noch zijn rechterhand zat de vergadering voor, maar wel Peter-Jan de Heyder in eigen persoon.

‘Dan is het veel ernstiger dan ik dacht’, mompelde Willem.

‘*Messieurs*’, begon De Heyder.

Gelukkig ging hij in het Nederlands verder. De gezichten van de voormannen ontspanden. Onder hen waren er maar enkele die vloeiend Frans spraken.

‘Ik heb u gevraagd te komen omdat het bedrijf u nodig heeft.’

‘Ik ben ervan overtuigd, monsieur, dat u op iedereen hier kunt rekenen’, zei directeur Provoost, die ook aanwezig was.

Zijn assistent Ten Sande ontbrak. Michael veronderstelde dat hij in de spinnerij toezicht hield nu de voormannen hier bijeen zaten. Er zat ook nog een klerk, Wouter Bakker. Hij was de man die de lonen berekende en uitbetaalde. Iedereen in het bedrijf kende hem.

‘Is Mens weer bezig?’ vroeg iemand.

Jan-Baptist Mens was vijf jaar geleden zo brutaal geweest ook een textielbedrijf te vestigen in Lier. Om aan werkvolk te raken lokte hij arbeiders bij De Heyder weg door hogere lonen te beloven. Daar had De Heyder korte metten mee gemaakt. Hij was zijn arbeiders ruime voorschotten op hun loon gaan uitbetalen. Die na-

men ze gretig aan, want een grote geldsom bood mogelijkheden om een huishouden op te zetten of om hun leefomstandigheden drastisch te verbeteren. Tegelijk werden ze er, zij het met een gouden draad, stevig mee aan het bedrijf gebonden, maar dat kregen ze later pas door. De gouden draad voelde dan meteen aan als een knellende ijzeren ketting.

‘Mens is zo goed als failliet. De dreiging komt deze keer van verder weg en is veel ernstiger.’

‘Uit Gent’, zei de meesterknecht van de spinners, Gommaar van der Borch, een man met een opmerkelijk brede, vierkante kaak. ‘Ze worstelen daar met een groot tekort aan werkvolk.’

‘Is het waar dat de lonen er een kwart hoger liggen dan bij ons?’ vroeg Michael.

Maar eigenlijk kende hij het antwoord al. En met hem iedereen in de kamer. De Lierse textielarbeiders hadden altijd al veel minder verdiend dan hun Gentse broeders. Met die vraag legde hij meteen de oorzaak van het probleem bloot.

De Heyder negeerde hem.

‘Hoeveel spinners zijn er intussen vertrokken?’ vroeg De Heyder aan de klerk.

Die keek op een document dat hij voor zich had liggen en antwoordde:

‘Vier. Daarvoor al drie, monsieur De Heyder. Vandaag is er nog niet geteld.’

De voorman van de spinners knikte en vulde aan:

‘Het zullen er nog meer worden als we niet krachtdadig optreden en het zal misschien niet tot de spinners beperkt blijven.’

Het schoot Michael te binnen dat er zich vanmorgen een verver ziek had gemeld. Was de man echt ziek? Of zat er meer achter? De gezichten van de anderen verraadden dat ook zij in gedachten hun werklui overliepen.

‘Ik wil morgen al de namen van afwezigen’, zei De Heyder. ‘De arbeiders moeten ervan op de hoogte worden gebracht dat er daadwerkelijk op deserteurs zal worden gejaagd en dat er zware straffen zullen volgen. Ik heb de prefect aangeschreven en ik heb de bevestiging gekregen dat hij daartoe stappen zal ondernemen.’

Een van die stappen was dat Cresta verplicht ging worden om de gendarmen in te zetten. Waarom de burgemeester hem niet beter gezind was, begreep De Heyder niet. Tenslotte verschaftte hij toch werk aan de Lierenaars. Cresta werkte hem echter eerder tegen dan hem te helpen. Maar nu was de jacht open. Zelfs de burgemeester kon niet meer dwarsliggen.

De Heyder had een strategie uitgewerkt.

‘We gaan het volgende doen. Om te beginnen...’

Hij werd onderbroken toen de deur met een klap open zwaaide. Er wankelde een bebloede gestalte naar binnen die na twee passen ineens zeeg. Kreten van ontzetting golfdan door de kamer. Zoals iedereen sprong ook Michael overeind. Hij geloofde zijn ogen niet. Was dat...?

‘Vader?’

‘Wie is die man?’ vroeg De Heyder.

‘De oude kleurmeester, monsieur’, zei Provoost.

De gewonde brabbelde iets.

‘Gentenaars’, meende Michael te verstaan. ‘Gentenaars?’

Zijn vader knikte moeizaam.

‘Gentse spionnen?’ riep De Heyder. ‘De brutaliteit!’

Hij beende naar de deur. De aanwezigen drongen achter hem aan de gang in. Alleen Michael en Willem Probs bleven bij de gewonde achter.

‘Hij kan hier niet blijven liggen’, zei Michael.

Ze hesen hem omhoog. Heinrich hing als een dood gewicht tussen hen in.

‘Wat is er gebeurd?’

‘Duw’, mompelde Heinrich.

Waarom zou hij toegeven dat hij door zijn onoplettendheid was gestruikeld?

‘Een oude blinde man aanvallen,’ snoof Willem minachtend, ‘dat zegt veel over die Gentse spionnen.’

Ze zetten zich moeizaam in beweging. Heinrich leek niet van plan mee te werken of misschien was hij daartoe niet in staat. Langzaam liepen ze het plein over, Heinrich tussen hen in.

5.

De geluiden klopten niet. Dat viel De Heyder op terwijl hij zich naar de spinnerij haastte.

‘De rosmolen ligt stil’, riep iemand.

Het geknars van het reusachtige wiel van koper en staal dat door tien paarden werd bewogen en het geratel van de kettingen en riemen die de aandrijving naar de machines overbrachten, ontbraken. Peter-Jan De Heyder slikte een vloek in. Hij veranderde van koers. Naast hem hijgde directeur Provoost dat hij niet begreep dat Ten Sande geen alarm sloeg. Waar was die kerel?

Die vraag werd niet beantwoord, maar wat er met de toezichter van de rosmolen aan de hand was, werd al gauw duidelijk. Hij lag aan handen en voeten gebonden op de grond met een zak over het hoofd.

‘Janus?’

De man begon te spartelen en gesmoord te roepen, toen hij zijn naam hoorde. Iemand trok de zak weg. De arme man zag zich geconfronteerd met een belangrijk gezelschap, onder wie de direc-

teur. En daar, was dat de grote baas niet? Het zweet brak hem uit. Je ging zien dat hij nog de schuld ging krijgen ook! Terwijl hij toch het slachtoffer was.

De meeste aandacht ging echter naar het reusachtige rad dat nog geen jaar oud was. Er was een zwaar houten blok tussen gestoken. De paarden hadden eerst nog geprobeerd hun werk te doen, gewoon als ze waren in rondjes te lopen, maar hadden er zich al gauw bij neergelegd dat iets hen tegenhield. Nu leek het alsof ze zich betrappt voelden omdat ze stonden te luiëren en reageerden ze schichtig.

‘Ho, ho,’ suste De Heyder, ‘kalm maar.’

De omstaanders gaf hij het bevel de dieren uit te spannen.

‘Voor ze de boel stuk trekken.’

‘Hé! Maakt er mij iemand los?’ riep de man op de grond nerveus.

Iemand sneed de touwen los.

‘Met hoeveel waren ze, Janus?’ vroeg directeur Provoost.

‘Minstens met twee, directeur. Maar het kan evengoed een hele bende geweest zijn’, zei de man klagelijk terwijl hij over zijn polsen wreef waar het touw sporen had achtergelaten. ‘Ik heb ze niet gezien.’

‘Hebben ze iets gezegd?’

Maar Janus had alleen nog oog voor zijn rad en vloekte als een ketter.

‘Zie ’ns wat een blok ze ertussen hebben geklopt!’ riep hij verontwaardigd.

‘Ze hebben toch iets gezegd?’ hield Provoost aan.

‘Ja, maar wie raakt er wijs uit hun gewauwel? Het waren geen mannen van hier. Verdomme, verdomme toch. Dat blok moet eruit.’ Hij rommelde driftig in een bak met gereedschap. ‘Ha, hier heb ik hem.’ Een zware voorhamer blonk nu in zijn handen. ‘Ik zal dat eens rap oplossen.’

‘Kalm, man’, zei De Heyder. ‘Help de paarden uitspannen, haal het blok voorzichtig weg en controleer alles. Heb jij hier geen hulp?’

‘Sander’, knikte Janus. ‘Ik heb Sander. Waar hangt hij uit?’

Hij keek zoekend rond, vloekte en zei dat het niet klopte dat de staldeuren waren gesloten.

‘Die staan overdag altijd open. Altijd!’

De onfortuinlijke toezichter duwde de poort open. Er stonden enkele vervangpaarden voor de rosmolen en een trekpaard dat later op de dag zou worden ingespannen.

Op de aarden vloer lag een tengere gestalte met een zwarte kap over het hoofd en vastgebonden aan handen en voeten.

Janus rukte de kap weg. Het vuile gezicht van een jongen werd zichtbaar. Sander was tien. Hij kon ook jonger zijn. Bij die kwajongens wist je het nooit.

‘Dat kon ook rapper, baas’, grijnsde het joch brutaal.

Janus gaf hem een oorveeg.

‘Let op je woorden, snotaap.’

‘Je hebt dus iemand om te helpen’, constateerde De Heyder. ‘Kijk alles na en zet de boel weer in gang. En maak die jongen los! Waar wacht je nog op, man?’

Janus sneed de touwen van Sander los terwijl het gezelschap zich verwijderde. Sander sprong op en holde de stal uit, weg van de harde handen van Janus.

Een ander kereltje, even spichtig als Sander en even smoezelig met de haren in vettige klitten, keek opmerkelijk geïnteresseerd naar de deur van een rommelmok. Dat deed hij al een paar tellen, terwijl achter hem bij de machines de gemoederen tussen de werklui, mannen en vrouwen, hoog oplaaiden. De kinderen profiteerden ervan dat niemand hen commandeerde en lummelden wat rond.

Een meisje van zijn leeftijd kwam bij hem staan.

‘Wat is er, Wannes?’

Ze veegde met haar mouw groenig snot van onder haar neus. Dat deed ze constant. Het liet een smerig spoor achter op haar gezicht, dwars over haar wang tot aan haar ene oor. De mouw van haar vuile, versleten jurkje stond er stijf van.

‘Wat is er aan die deur te zien?’

Maar terwijl ze het zei, wist ze al dat het niet om zien maar wel om horen ging. Er klonk gebons vanuit het hok.

‘Er zit daar iets’, zei Wannes en hij stak zijn hand uit naar de grendel.

‘Neen’, siste het meisje. ‘Het kan een wild beest zijn.’

Haar schrik gaf de doorslag. Nu deed hij het zeker. In één beweging schoof hij de grendel weg. Er sprong hen geen wild beest naar de keel.

‘Krijg nu wat’, zei de jongen.

Een geknevelde man lag in het hok. Hij had met zijn vastgebonden voeten tegen de deur getrapt om lawaai te maken.

Met hun tweeën sleepten ze hem uit het hok.

‘Wat doen jullie daar?’

Gommaar van der Borch beende naar hen toe. Het raadsel was opgelost. Dus hier was Ten Sande.

‘Scheer jullie weg’, schreeuwde hij.

‘Ik hoorde gebons en ik dacht: dat is niet normaal’, begon Wannes.

‘Vort’, snauwde Van der Borch.

Intussen hadden ook de andere aanwezigen lucht gekregen van de bevrijding van Ten Sande. Er werd gelachen en schunnige leuzen klonken.

‘Aan het werk’, schreeuwde de meesterknecht.

‘Waarom zouden we?’ riep iemand uitdagend.

‘Omdat ik het zeg’, donderde een nieuwe stem.